

$$ID = f \begin{matrix} IF, OF \\ IF \end{matrix} ,$$

$$IF = f \ CS, M, IP ,$$

$$OF = f \ SE, PP, SI, ER ,$$

УДК 330.3

Гаврись О. О.

старший викладач кафедри економіки і маркетингу,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

Алексєнко Ю. С.

студентка групи БЕМ-87(БФ),
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,

Гаврись М. О.

старший викладач кафедри економічного аналізу та обліку,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА У СИСТЕМІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Питання безпеки підприємницької діяльності потрапило в сферу інтересів представників української науки відносно недавно, а саме зі здобуттям незалежності, коли наша держава відмовилася від принципів планової економіки. Ринкова економіка створює

ситуацію, коли підприємства мусять функціонувати в умовах невизначеності та непередбачуваності. Трансформаційна криза економіки України, що охопила всі сфери і стала суттєвою перешкодою на шляху забезпечення стабільного розвитку держави, вивела на перший план проблеми безпеки підприємницької діяльності, оскільки від успішності роботи кожного окремого суб'єкта господарювання великою мірою залежить ефективність економічних процесів держави в цілому. Саме це обумовлює необхідність більш детального вивчення проблем функціонування підприємства в умовах нестабільності.

Характерними особливостями національної економіки останніх років є знецінення гривні, недостатній обсяг інвестування, міграція трудових ресурсів, – все це великою мірою обумовлене політичними проблемами в державі, особливо військовим конфліктом на сході України та анексією Криму. Всі перелічені, а також інші проблеми функціонування економіки супроводжуються високим рівнем корупції. Варто зауважити, що у світовому Індексі сприйняття корупції в 2018 році Україна отримала лише 32 бали зі 100 можливих та зайняла 120 місце зі 180 країн (хоча, з іншого боку, наприклад, в 2011 році вона взагалі обіймала 152 позицію рейтингу) [1].

Економіка України поточного періоду досить закрита і експортно орієнтована, а оскільки ситуація на світових ринках нестабільна, в таких умовах, діяльність будь-якого підприємства не може не бути пов'язана з певними ризиками і тому вимагає такої системи управління, яка б дозволяла адекватно оцінювати наявні загрози, забезпечувала стабільну безпеку діяльності підприємства, а значить змогла б швидко реагувати на будь-які зміни на ринку, ефективно боротися з конкуренцією та правопорушниками економічної безпеки підприємства, вирішувати різноманітні корпоративні конфлікти тощо.

Крім того, поточні реалії економічного життя в Україні характеризуються подальшим поширенням такого явища як рейдерство. За офіційними даними Генеральної прокуратури України за останні п'ять років було здійснено 1690 рейдерських атак, причому спеціалісти вважають, що реальна статистика може показати навіть більш загрозливі цифри, оскільки, часто кримінальні провадження за такі злочини взагалі не порушуються, через те, що захоплення «кришують» корумповані правоохоронці. Таким чином, підприємства виявляються цілком беззахисними перед спробами заволодіння їхньою власністю, а тому потребують визначення певних заходів проти діяльності рейдерів [2, с. 27]. Ефективність подібних заходів теж дозволить оцінити рівень економічної безпеки конкретного підприємства.

Поняття «економічна безпека» вперше стало предметом серйозних наукових досліджень в 30-ті роки в США під час одного з найбільших світових економічних потрясінь в історії. Тоді з'явилась необхідність вироблення заходів швидкого реагування на нові великомасштабні загрози [3, с. 128].

У сучасному розумінні «безпека підприємницької діяльності» означає такий стан захищеності підприємств, при якому наявність загроз їх економічній діяльності не призводить до зниження ринкового успіху, появи чи збільшенню матеріальних і фінансових втрат [4, с. 72].

Широковідомим також є визначення економічної безпеки підприємства як стану ефективного використання його ресурсів (капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) та існуючої ринкової можливості, що дозволяє запобігати внутрішні і зовнішні негативні впливи (загрози) і забезпечити його тривале виживання і стабільний розвиток на ринку у відповідності з обраною місією [3, с. 129].

Отже, економічна безпека підприємства розглядається як цілеспрямована сукупність взаємопов'язаних дій (процесів) і таким чином, вона перетворюється на специфічний вид діяльності в економіці, що повинна забезпечувати його невід'ємну властивість та сприяти досягненню безпечного стану [5, с. 218].

Виробити єдиний підхід для створення системи економічної безпеки на всіх типах підприємств не можливо, оскільки потрібно розуміти, що цей процес може залежати від ряду факторів, як-от: розмір підприємства, його економічні, фінансові, виробничо-технічні та інші можливостей. Світова практика показує, що малі підприємства найчастіше користуються

послугами зовнішніх спеціалізованих організацій: консалтингових і маркетингових центрів, фірм з підбору кадрів, охоронних агентства та інші. Середні підприємства зазвичай використовують комбіновану систему безпеки. Вони можуть, як отримувати послуги від зовнішніх організацій, так і активно спиратися на можливості власних служб (маркетингових, юридичних, охоронних і т. д.). Якщо мова йде про велике підприємств, то тут доцільним буде створення своєї власної служби безпеки. Як правило, всю діяльність, щодо забезпечення безпеки, координує один з керівників підприємства [6, с. 114].

Перш ніж планувати та застосовувати на практиці заходи, спрямовані на укріплення економічної безпеки необхідно провести грамотну діагностику її фактичного стану на підприємстві, тобто виявити слабкі ланки в системі забезпечення економічної безпеки об'єкта, визначити проблеми та запропонувати варіанти їх вирішення. Оцінка рівня економічної безпеки може здійснюватися через систему різноманітних критеріїв та показників, в тому числі й із застосуванням аналізу витрат, оскільки в сучасних складних економічних умовах функціонування підприємств України вкрай важливим є питання економії за рахунок зниження витрат та оптимізації всіх бізнес-процесів [7, с. 92].

Будь-яке підприємство не є ізольованим, а навпаки, постійно контактує із зовнішнім середовищем, суб'єкти якого часто мають інтереси, що протирічать інтересам підприємства. Це середовище продукує як загрози, так і можливості для розвитку підприємства [8, с. 272 – 273]. Таким чином економічну безпеку підприємства можна розглядати як здатність за рахунок стабільного функціонування і максимально можливого ефективного використання всіх видів ресурсів нейтралізовувати зовнішні загрози і/або перетворювати їх на можливості з метою досягнення економічних інтересів підприємства.

Список літератури

1. Corruption perceptions index 2018. *Transparency International* : [сайт]. URL: <https://www.transparency.org/cpi2018>.
2. Горовий Д. А., Нестеренко В. Ю. Оцінка ризику рейдерського захоплення підприємства. *Вестник Національного технічного університету «ХПІ»*. 2009. № 5. С. 26 – 34.
3. Котов А. М., Мозгова Л. О. Корпоративні конфлікти в системі економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. Вип. 49. С. 127 – 131.
4. Ларка Л. С., Маркіна А. О., Мещерякова А. С. Економічна безпека як індикатор якості економічного управління підприємством. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2018. № 19 (1295). С. 72 – 79.
5. Корчевська Л. О. Методологічні засади економічної безпеки підприємства. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 2. С. 212 – 221.
6. Шимановська-Діанич Л. М., Бульченко Д. В. Системний підхід до управління безпекою підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки*. 2010. № 1. С. 111 – 116.
7. Гаврись О. М., Ковшик В. І. Фасетна класифікація логістичних витрат промислових підприємств. *Економічний аналіз : зб. наук. пр.* Тернопіль : ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка». 2014. Т. 16. № 2. С. 90 – 97.
8. Оренчин О. Економічна безпека підприємства: реалізація та узгодження інтересів. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 10 (4). С. 272 – 275. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_10\(4\)_64](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_10(4)_64).